

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ФОКУС-ГРУПОВИХ ОБГОВОРЕНЬ,

ЗДІЙСНЕНИХ НА ЗАПИТ ГРУПИ ВИСОКОГО РІВНЯ З ПИТАНЬ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРИ ГЕНЕРАЛЬНОМУ СЕКРЕТАРІ ООН

У серпні 2020 року УВКБ ООН було проведено **дев'ять фокус-групових обговорень з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) різного віку та статі**, які проживають в центральних, південних та західних областях України. У цих обговореннях брали участь студенти; батьки, які виховують дітей з інвалідністю; лідери спільнот ВПО; літні ВПО, основним джерелом доходу яких є соціальні виплати та пенсії від держави; кримські татари (чоловіки та жінки окремо); роми; ВПО, які проживають в місцях компактного проживання. Одне обговорення було проведено з представниками місцевої влади з Дніпропетровської, Житомирської, Тернопільської, Херсонської та Київської областей. В обговореннях **взяло участь 37 чоловіків та 48 жінок**.

Результати проведених обговорень демонструють, що ВПО, які проживають в центральній, південній та західній Україні, досі мають потреби, пов'язані з їх переміщенням. Люди відчують, що їхнім потребам приділяється мало уваги з боку різних донорів, міжнародних та неурядових організацій.

- Основною проблемою ВПО залишається **доступ до постійного житла** (як за умови соціального забезпечення з боку органів місцевої влади, так і можливість отримати житло за різними фінансовими програмами). Тепер, коли ВПО в Україні можуть брати участь у виборах всіх рівнів, відсутність житла є головною перешкодою для інтеграції. У зв'язку з необхідністю виділення ресурсів для реагування на спалах COVID-19 в Україні, Уряд переглянув Державний бюджет в березні 2020 року та скоротив витрати на всі житлові програми (такі як програма доступного житла та кредити з низькою відсотковою ставкою для ВПО), окрім програми надання субвенції органам місцевої влади для надання соціального житла. Переселенці старшого віку, які не змогли б взяти участь у програмах доступного житла, закликають розробити програми надання соціального житла. Вони готові сплачувати за надання комунальних послуг у такому житлі в разі його отримання.
- Більшість груп не згадували про проблеми, пов'язані з особистою безпекою в приймаючих громадах, окрім **психологічного тиску через постійну небезпеку виселення** з орендованих квартир або місць компактного проживання. Водночас, внутрішньо переміщені особи ромської національності відчують різноманітне до себе ставлення з боку місцевого населення, що варіюється від дуже обережного до ворожого через поширені упередження. Вони відчують **багаторівневу дискримінацію у зв'язку з внутрішнім переміщенням**, етнічною приналежністю, а в деяких випадках і через вікові та статеві аспекти. Учасники в інших групах повідомляли, що відчують, що засоби масової інформації негативно зображують переселенців, що негативно впливає на соціальну згуртованість. Учасники всіх груп заявили, що відчують дискримінацію у ставленні до себе з боку влади, коли мова йде про надання соціальних послуг. Для ВПО встановлені додаткові вимоги щодо отримання соціальних виплат, в той час як подібні заходи контролю не застосовуються до інших громадян. Переселенці, які отримують соціальні виплати та пенсії від держави, зобов'язані користуватися послугами виключно одного державного банку - «Ощадбанк».
- Добрі стосунки з місцевими мешканцями є важливими. Їх покращують спільні культурні, спортивні або інші інноваційні заходи, що проводяться за підтримки переміщеного та місцевого населення. **Переміщені кримські татари відзначили важливість збереження їхньої ідентичності** під час проведення таких заходів. В цьому контексті була позитивно оцінена підтримка з боку організацій, заснованих спільнотами, та їхні заходи.
- Більшість груп відзначили **важливість спільних зусиль для того, щоб влада почула їхній голос**. Ефективність індивідуальних звернень та офіційних листів учасники оцінили як низьку. Натомість, особисті візити до органів місцевої влади довели свою ефективність. Багато учасників повідомили, що вони або їхні друзі створили або брали участь у роботі громадських організацій; деякі приєдналися до громадських рад (створених при органах місцевої влади), щоб

представляти переміщених осіб у діалозі з владою та підіймати проблемні питання, з якими стикаються ВПО. Цей підхід є надзвичайно важливим для представлення ВПО ромської національності та літніх ВПО, які можуть зіткнутися зі складнощами при поясненні своїх проблем і потребувати підтримки посередників. Паралельно групи продемонстрували низьку обізнаність щодо існуючих механізмів зворотного зв'язку/подання скарг. Студенти продемонстрували низьку обізнаність щодо того, куди можна звернутися за правовою допомогою. Це можна пояснити їх низьким рівнем довіри до того, що влада розглядатиме їхні скарги; результатом цього є те, що існуючі механізми подання скарг є неефективними.

- Більшість груп відзначають **відсутність координації між органами державної та місцевої влади, міжнародними та неурядовими організаціями, що займаються проблемами ВПО**. Вони спостерігають відсутність співпраці та комунікації між цими акторами. Наслідком цього є **обмежений обмін інформацією та малоефективний механізм перенаправлення**, що призводить до затримок у наданні специфічної допомоги (наприклад, особам з інвалідністю та їхнім опікунам і піклувальникам) та відповідей на звернення. Водночас, зусилля УВКБ ООН щодо координації діяльності з питань захисту прав ВПО та перенаправлень до відповідних акторів відзначені позитивно. Групи закликали дослухатися до голосу ВПО шляхом безпосередньої комунікації між ними та різноманітними установами і організаціями, залученими до захисту прав ВПО, що має засновуватися на принципі "нічого для нас без нас".
- Групи стикалися з **труднощами щодо розуміння понять «розбудова миру» та «зв'язок між гуманітарною діяльністю і діяльністю з розвитку»**. Оскільки ВПО не стикаються зі специфічними безпековими питаннями, пов'язаними з внутрішнім переміщенням, під час опитування вони більше розмірковували над розбудовою миру на територіях, з яких вони перемістилися. Ось чому майже кожна група заявляла, що мир є важливим, але в конкретному населеному пункті, де вони проживають, не було виявлено потреби у діяльності з розбудови миру. Альтернативне тлумачення «розбудови миру» було пов'язано із запобіганням проявам мови ворожнечі.
- **Спалах COVID-19 створив для учасників додаткові складнощі**. В той час, як переселенці старшого віку відзначають відсутність соціальних контактів та особистих зустрічей, студенти-ВПО кажуть про відсутність доступу до дистанційного навчання, оскільки в них часто немає коштів для придбання персональних планшетів або комп'ютерів. Дистанційне навчання за допомогою смартфонів завдає додаткової шкоди їхньому зору. Люди з інвалідністю та їхні опікуни і піклувальники стикаються з додатковими перешкодами у доступі до медичних закладів у зв'язку з поганим транспортним сполученням та обмеженою спроможністю лікарів проводити регулярні медичні огляди. Більшість груп мають повний і рівний доступ до інформації про превентивні заходи та новин, пов'язаних з COVID-19. Водночас, переселенці старшого віку із запізненням отримували інформацію через відсутність у них цифрової грамотності. На телебаченні та в газетах новини можуть надаватися з затримками. Окрім цього, часто переселенці залишаються невидимими для приймаючих громад на етапі планування і бюджетування, оскільки згідно з українським законодавством, ВПО не вважаються місцевими мешканцями. Внаслідок цього, вони не включені до програм місцевого самоврядування та розрахунків бюджетних асигнувань. Відповідно, органи місцевої влади не включали ВПО з вразливих категорій до списків на отримання безкоштовних продуктових наборів. Паралельно, представники органів місцевої влади не визнають жодних специфічних проблем або складнощів, з якими стикаються ВПО, оскільки формально ВПО не стикаються з додатковими перешкодами у доступі до необхідних послуг.
- Під час обговорення питань з блоку "різне" групи ще раз наголосили на необхідності збільшення та урізноманітнення житлових рішень та можливостей працевлаштування для студентів ВПО, літніх людей та інших. Окрім цього, вони відзначили важливість запровадження можливостей отримання бізнес-освіти, доступу до банківських послуг, медичних послуг та інфраструктури. Зі стратегічної точки зору групи підкреслили важливість відновлення територіальної цілісності України та запровадження єдиного механізму координації з усіх питань, пов'язаних з внутрішнім переміщенням, де ключова роль належатиме органам центральної влади і до якого будуть залучені гуманітарні організації та організації з питань розвитку.

УВКБ ООН може надати таблицю з основними висновками фокус-групових обговорень та/або стенограму кожного з обговорень англійською мовою.

Запити на отримання цих документів можна надсилати на електронну адресу ukrki@unhcr.org.